

Рябоволик Т.Ф., к.е.н., викл.

Кіровоградський національний технічний університет, м. Кіровоград, Україна

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАЙНЯТОСТІ В СИСТЕМІ СПОРІДНЕНИХ КАТЕГОРІЙ

На сьогодні, в умовах суттєвої дестабілізації усіх сфер суспільно-політичного та фінансово-економічного життя в Україні, особливої уваги потребує проблематика регулювання зайнятості населення в інноваційному секторі економіки, як основного елемента досягнення довгострокових конкурентних переваг. З позиції відтворення робочої сили можна виділити сукупність соціально-трудова відносин щодо умов зайнятості, використання працівників у суспільному виробництві. Тому необхідно розглянути, перш за все, сутність понять «зайнятість» в системі споріднених категорій.

Законом України «Про зайнятість населення» категорія зайнятості визначається як «діяльність громадян, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб, і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі». До категорії «безробітні» відносяться працездатні громадяни працездатного віку, які з незалежних від них причин не мають заробітку (інших доходів) у зв'язку з відсутністю підходящої роботи. Обов'язковою умовою визнання таких громадян безробітними є реєстрація в державній службі зайнятості і здатність приступити до праці [1].

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «зайнятість населення»

Автор/джерело	Визначення
1	2
Л.І. Рофе [2, с. 15]	діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, яка не суперечить законодавству і зазвичай є джерелом трудового доходу.
В.С. Васильченко, Б.Н. Крижанівський, В.В. Онікієнко [18]	діяльність громадян, що пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб і є джерелом прибутку в грошовій або іншій формі: у вигляді заробітної плати, додаткових допомог чи виплат у натуральній формі.
Е. М. Лібанова [3]	наявність оплачуваної роботи, яку розрізняють за кількома ознаками: тривалість робочого періоду (повна та неповна), реєстрація (зарєєстрована та незарєєстрована), а також рівень оплати.
Гаркавенко Н.О. [4]	«професійна зайнятість населення» - система соціально-економічних відносин, що склалася в процесі реалізації професійного потенціалу, котрий сформований у різних сферах діяльності як при цілеспрямованому набутті знань у відповідних навчальних закладах різного рівня акредитації, так і за рахунок набуття професійного досвіду.
І.Ф. Гнибіденко [5]	соціально-трудова система, метою функціонування якої є відтворення людського капіталу відповідно до рівня розвитку продуктивних сил та соціального і науково-технічного прогресу.

Джерело: узагальнено автором.

Огляд наукових джерел демонструє різні підходи вітчизняних вчених до розуміння сутності зайнятості, які диференціюються від розгляду її як відносин до визначення як угоди, а саме: відносини; система відносин; сукупність відносин; сфера, форма відносин; рух; процес; поєднання; співвідношення; діяльність; забезпеченість; результат взаємодії; природне право людини; угода. При цьому категорії населення, яке належить до зайнятого, чітко визначені у вітчизняному законодавстві.

Задля обґрунтування доцільності використання відповідно до мети даного дослідження саме поняття «зайнятість» проведемо її порівняльний аналіз в системі споріднених категорій, таких як: «праця», «економічна активність населення», «соціально-трудова відносини» (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз зайнятості в системі споріднених категорій

Ознака порівняння	Категорії			
	Зайнятість	Праця	Економічна активність населення	Соціально-трудові відносини
1	2	3	4	5
Змістове наповнення	Соціально-трудова система, соціально-економічні і правові суспільні відносини	Трудова діяльність, трудовий процес	Забезпечення пропозиції робочої сили на ринку праці населенням визначеного віку за певний період часу	Комплекс взаємовідносин між найманими працівниками і роботодавцями за участі держави
Рівні регулювання	Переважно макро- та мезорівні	Більшою мірою мікро- та індивідуальний рівні	Переважно макро- та мезорівні	Макро-, мезо- та мікрорівні
Основні показники оцінювання	Чисельність зайнятих, рівень зайнятості, частка зайнятих за секторами економіки / регіонами, якісна структура зайнятих	Продуктивність праці, рівень оплати праці, ефективність праці, складність і напруженість праці, якість праці	Чисельність економічно активного населення та безробітних, рівень економічної активності та неактивності населення, якісна структура економічно активного населення	Якість трудового життя, колективні договори і угоди, умови і оплата праці, вирішення трудових конфліктів та ін.

Джерело: складено автором.

За результатами проведеного порівняння можна зробити висновок про те, що такі поняття, як «економічна активність населення» та «соціально-трудова відносини», хоча й є тісно взаємопов'язаними з зайнятістю, однак охоплюють значно ширше коло аспектів. Так, до складу економічно активного населення входять не лише зайняті особи, але й безробітні, а соціально-трудова відносини включають усю сукупність взаємовідносин між найманими працівниками, роботодавцями та державою, включаючи укладання колективних договорів і угод, вирішення трудових спорів, якість трудового життя в цілому тощо.

Література

1. Закон України "Про зайнятість населення" № 5067-VI від 05.07.2012 р. Редакція від 06.09.2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Рофе А.И. Рынок труда, занятость населения, экономика ресурсов труда : Учеб. пособие / А.И. Рофе, Б.Г. Збышко, В.В. Ишин. — М. : "МИК", 1997 — 160 с.
3. Лібанова Е.М. Ринок праці : Навч. посіб. для студ. вузів / Е.М. Лібанова; М-во освіти і науки України. — К. : ЦНЛ, 2003. — 224 с.
4. Гаркавенко Н.О. Організаційно-економічний механізм державного регулювання зайнятості населення. Автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.01.03 / Н.О. Гаркавенко ; Науково-дослідний економічний інститут (НДЕІ) Міністерства економіки України. — К., 2010. — 24 с.
5. Гнибіденко І.Ф. Соціально-економічні проблеми зайнятості і соціального захисту населення в аграрному секторі економіки України : Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.09.01 / Гнибіденко Іван Федорович ; НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України. — К., 2005. — 34 с.

Семикіна А.В., аспірант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Світовий досвід засвідчує, що успіхів в економічному, соціальному та інноваційному розвитку досягають країни, де приділяється пріоритетна увага розвитку людського капіталу (ЛК) та підвищенню його конкурентоспроможності. Нині це стає можливим завдяки запровадженню соціальних інновацій (СІ) у різні сфери життєдіяльності людини [1; 2; 3].